

NEFT HASILATININ AZALMASI FONUNDA QAZ HASILATI ARTMAQDA DAVAM EDİR

GƏLƏCƏYİN ƏSAS ÜMİD YERİ

Neft istehsalımız getdikcə azalır. Buna mütənasib olaraq, neft gəlirlərində də azalma müşahidə edilir. Bunun müqabilində qaz istehsalı və ixracı artır. Maraqlıdır, neft satışından itirilən gəlirlərin bir hissəsini qaz satışından əldə etmək mümkündürmü?

AYGÜN ƏZİZ
aygunaziz@kaspi.az

“MAVİ YANACAQ BU POTENSİALA MALİKDIR”

Millət vəkili Vüqar Bayramov “Kaspi” qəzetinə açıqlamasında bildirdi ki, qaz neftin azalması nəticəsində gəlirlərimizdə yaranan fərqi bir hissəsini kompensasiya edə biləcək potensiala malikdir: “2025-ci ilin ilk 10 ayında Azərbaycanda neft hasilatı 4,6% azalsa da, qaz hasilatında 1,7% artım qeyd alınıb. Neft hasilatının azalması fonunda qaz hasilatı artmaqda davam edir. Təbii ki, qaz gəlirləri neft gəlirləri ilə müqayisədə daha çox dalğalanmalara məruz qalır, amma qaz fərqi bir hissəsini kompensasiya edə biləcək potensiala malikdir. Azərbaycan qaz satışından ən yüksək gəlirlərini 2022 və 2023-cü illərdə əldə edib. Xüsusilə həmin illərdə Avropada qiymətlərin yüksək olması gəlirləri artırmış və ilk dəfə qaz satışından əldə olunan gəlirlər neft satışından əldə olunan gəlirlərlə bərabərləşmişdi. Sonrakı dövrdə isə qiymətlərdəki azalma ümumi enerji gəlirlərinin strukturunda neftin üstünlüyünü bərpa etdi. Buna baxmayaraq, qaz hasilatının artması neft satışından itirilmiş gəlirlərin bir hissəsinin kompensasiyasına imkan yarada bilər”.

“ÖLKƏYƏ ƏLAVƏ GƏLİRLƏR GƏLƏCƏK”

Millət vəkili Vüqar Bayramov görə, qaz ixracı ölkəyə əlavə gəlirlər gətirəcək: “Azərbaycan hazırda 14 ölkəyə qaz nəql edir. Həm hasilat, həm də ixracat göstəricilərində artım müşahidə olunur. Ölkə 2027-ci ildə Avropaya 20 milyard kubmetr qaz nəql etməyi planlaşdırır ki, bu da ixracatın artması ilə bağlı əlavə gəlir deməkdir. Qaz hasilatının artırılması üçün mövcud müasir texnologiyalardan istifadə və yeni yataqların işlənməsi üçün yeni müqavilələrin bağlanması vacibdir”.

Dünya bazarındakı qiymətlərə gəldikdə isə, millət vəkili bildirir ki, bu, tələb və təklifdən asılı olaraq müəyyənləşir: “Hazırda qiymətlər 2022-ci ilə müqayisədə aşağıdır, lakin qaz strateji məhsul kimi qiymət artımı potensialına malikdir. Yeni perspektivlər həm tələb-təklif, həm də geosiyasi vəziyyət və regiondakı durumdan asılı olacaq. Gözlənilir ki, neft hələlik enerji sərvətlərinin strukturunda aparıcı mövqeyini qoruyub saxlayacaq. Azalmaya baxmayaraq, neft satışından əldə olunan gəlirlər hələ də qazdan yüksəkdir”.

DƏRİN QİYMƏT ŞOKLARI, STRUKTUR DƏYİŞİKLİKLƏRİ

Enerji məsələləri üzrə ekspert Zəfər Vəliyev deyir ki, 2026-cı ildə qazın qiymətinin artacağı gözlənilir. Lakin həddindən artıq təklif və dəyişən istehlak strukturu ilə bağlı risklər mövcuddur: “Rusiya boru kəmərləri və LNG ixracına qoyulmuş sərt məhdudiyyətlər bu ssenarini tətikləyir. İlk proqnozlara görə, 2026-cı ildə global qaz tələbatı 2024-cü ilə müqayisədə 1,8% artacaq. Buna əlavə olaraq, Avropaya yönələn Rusiyaya məxsus ixrac güclərinin (Şimal

Axını-1, Şimal Axını-2, Yamal–Avropa, Ukrayna QNS üzərindən tranzit) fəaliyyətinin dayandırılması, yeraltı qaz anbarlarının doldurulması zərurəti və Asiya bazarı ilə LNG uğrunda rəqabət 2026-cı ildə Aİ-də təbii qaz qiymətlərinin yüksək qalmasına səbəb olacaq. Bazar iştirakçılarının proqnozuna görə, növbəti ildə Aİ-də təbii qazın orta qiyməti 1000 kubmetr üçün 446 ABŞ dolları səviyyəsində gözlənilir ki, bu da cari ilin orta satış qiymətinə uyğundur”.

NEFT SATIŞINDAN ƏLDƏ OLUNAN GƏLİRLƏR ƏVƏZLƏNƏ BİLƏR?

Mütəxəssis bildirir ki, AÇG və “Şahdəniz” yataqları sənaye istismarına verildəndən 1 oktyabr 2025-ci il tarixinədək AÇG-dən 240 milyard kubmetr, “Şahdəniz”dən isə 51,5 milyon tona yaxın kondensat və 257,7 milyard kubmetr qaz hasil edilib. Bu dövrdə beynəlxalq müştəri bazarlarına 185,7 milyard kubmetr qaz ixrac olunub: “2020-ci il 31 dekabr tarixindən 2025-ci ilin oktyabr ayına kimi TAP vasitəsilə Avropa bazarlarına 52,5 milyard kubmetr qaz tədarük edilib. Hazırda İtaliya, Yunanıstan və Bolqarıstana qaz tədarükü uzunmüddətli müqavilələr əsasında həyata keçirilir, digər yeddi Avropa ölkəsinə isə

müddətli müqavilələrlə qaz tədarükü aparılır. Avropanın qaz bazarına uzunmüddətli qaz tədarükünün davam etdirilməsi və ixrac həcmələrinin artırılması üçün Cənub Qaz Dəhlizinin genişləndirilməsi, Azərbaycanın aktivindəki qaz yataqlarına əlavə investisiyaların yönəldilməsi və qaz tədarükü üzrə yeni uzunmüddətli müqavilələrin bağlanması vacibdir. Bununla yanaşı, Aİ öz iqlim hədəflərinə yenidən baxmalıdır. Azərbaycanın neft-qaz yataqlarının istismar müddətinin uzadılması istiqamətində atılan addımlar yaxın perspektivdə qaz hasilatında artıma, neft hasilatında isə nisbətən sabitliyə imkan yaradacaq. Ölkənin yaşıl enerji siyasəti karbohidrogen ixracını, xüsusilə təbii qaz sahəsində, dəstəkləyəcək. Karbohidrogen ehtiyatları ilə zəngin olan Rusiya və İran qoyulan məhdudiyyətlər global bazarlarda neft və qaz qiymətlərini dəstəkləyəcək. Nəticədə, qaz ixracı və metan tərkibli qazdan əldə olunan digər neft-kimya məhsullarının satışından gəlirlər neft satışından əldə olunan gəlirləri qismən əvəz edə bilər”.

Vüqar Bayramov

Zəfər Vəliyev

Foto: Firudin Səlimov/Global Photostock